

Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija

Nemanjina 22-26, Beograd

Beograd, 16. 12.2022.

Predmet: Komentari i sugestije organizacije Partneri za demokratske promene Srbija na Nacrt Etičkih smernica za razvoj, primenu i upotrebu pouzdane i odgovorne veštačke inteligencije

Poštovani,

Organizacija Partneri za demokratske promene (Partneri Srbija) pozdravlja napore Ministarstva da izradi Etičke smernice za razvoj, primenu i upotrebu pouzdane i odgovorne veštačke inteligencije (u daljem tekstu: Smernice), sa ciljem da se ne dozvoli da procesi u kojima učestvuju sistemi veštačke inteligencije ugroze ili marginalizuju čoveka i njegovo delovanje. Donošenje ovakvog dokumenta je veoma značajno, imajući u vidu ubrzan razvoj tehnologije, a i sve veću upotrebu raznih vidova veštačke inteligencije u sektorima zdravstva, finansija, obrazovanja, bezbednosti, kako od strane državnih institucija, tako i od strane privatnih subjekata. Baš iz tog razloga smatramo da je sam proces izrade Nacrta Smernica trebalo da bude transparentniji, a i dostupniji za učešće organizacijama civilnog društva, međunarodnim organizacijama, nezavisnim institucijama i predstavnicima naučne zajednice, koji u skladu sa svojim iskustvom mogu dati značajan doprinos kreiranju kvalitetnih odredaba. Veći nivo participativnosti bi doprineo i nivou primenjivosti Smernica, u smislu da budu definisane u skladu sa realnim stanjem i mogućnostima subjekata koji treba da ih primenjuju.

U nastavku teksta dajemo načelne komentare, kao i sugestije za izmene pojedinih odredaba Nacrta:

- Smernice bi trebalo posebno da adresiraju razvoj i primenu veštačke inteligencije u javnom sektoru, zbog velikog uticaja na ljudska prava, a posebno u situacijama kada građani nemaju mogućnost izbora u pogledu toga da li u donošenju odluka o njihovim pravima učestvuje veštačka inteligencija;

- Trebalo bi posebno obraditi pitanje zaštite konkurencije i sprečavanja nastanka monopola, naročito u slučaju koncentracije podataka u jednom subjektu, privatnom ili javnom;
- Smatramo da je jako bitno to što se Smernice bave pitanjem transparentnosti algoritama, ali smatramo da bi trebalo posebno da adresiraju i potrebu za transparentnošću procesa donošenja odluka o razvoju i primeni različitih sistema VI, pre svega onih u javnom sektoru;
- U delu 4. Nacrta (Uslovi pouzdane i odgovorne veštačke inteligencije), trebalo bi dodati pristup zasnovan na ljudskim pravima, uopšte, a ne samo pomenuti pravo na zaštitu podataka o ličnosti, privatnost i zaštitu od diskriminacije. VI sistemi mogu imati posledice i na druga ljudska prava, poput slobode izražavanja, slobode udruživanja, itd. Jedna od preporuka OEBS-a, Predstavnik za slobodu medija u pogledu platformi zasnovanih na sistemima VI, jeste da se sprovede procena uticaja na ljudska prava u pogledu njihovih politika upravljanja sadržajem, ali i u pogledu poslovnih procesa uopšte, koji podrazumevaju prikupljanje podataka;
- Deo 4. 1. 1. Nacrta (Upitnik) kao jednu od mera predviđa izradu Upitnika o proceni sistema veštačke inteligencije. Iz samog teksta je teško precizno utvrditi ko će sve popunjavati ovaj Upitnik, a stiče se utisak da su u pitanju samo pojedinci i organizacije koji se bave izradom i funkcionisanjem veštačke inteligencije. Smatramo da je bitno kreirati posebnu vrstu upitnika koji podrazumeva periodičnu evaluaciju od strane korisnika i lica čiji se podaci obrađuju;
- U delu 4.4.1. (Upitnik, mogućnost praćenja – sledljivost, strana 27) pitanje koje glasi „Da li je u sistemu veštačke inteligencije vrši evidentiranje pristupa sistemu od strane korisnika pri donošenju odluka pri donošenju odluka i preporuka“ nije dovoljno jasno i trebalo bi ga precizirati;
- U delu 4.7.1. (Upitnik, mogućnost revizije, strana 36), pitanju koje glasi: „Da li je omogućeno da (nezavisna) treća strana može da izvrši reviziju sistema veštačke inteligencije) – Da, evidentiranjem pozitivnih i negativnih uticaja korišćenja sistema“, potrebno je dodati: „posebno u pogledu primene pristupa zasnovanom na ljudskim pravima i zabrani diskriminacije“.